

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1902

Prologus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1572)

PROLOGVS

- 1 1 POETA CVM PRIMVM ANIMVM A. S. A. principium factum a commendatione personae, quod pudens, quod honestus, quod prudens Terentius. et honore maiore 'poetam' potius quam 'Terentium' dixit, ut illum hoc ipso nomine, de quo laborat, ornaret. 2 POETA CVM P. A. A. S. A. intentio omnis huius prologi hoc agit, ut nouo poetae ueniam paret et ueteri odium et ut quam maxime modestum minimeque errantem Terentium probet. 3 POETA CVM P. A. meritum iam poetae dedit 'poetam' eundem dicendo. 4 *Et* ab animo eius quem defendit. 4 POETA 10 CVM P. A. A. S. A. sensus hic est: proposuerat quidem poeta noster, ut in prologis argumenta narraret, sed hoc imputat Luscio Lanuino aduersario, qui eum non permisit facere quod proposuerat, maledictis suis ad respondendum eundem prouocans. 6 APPVLIT appellere proprie dicitur, cum ex pelago aut freto quis ad litus accesserit. Vergilius (*Aen. III 715*) 'hinc me digressum u. d. a. o.'
- x) 7 APPVLIT in secunda lectione 'attulit' fuit, sed 'ap-
pulis' magis; nam postea sic (*II 6, 15*) 'animum ad uxorem
appulit'.
446
variaute
Dons, of 897
20 (Pine)
- 2 2 ID SIBI NEGOTI negotium modo pro molestia et cura, non labore.

1 Postea C | A. S. A. om. TCV || 2 pudens] prudens AT || 5 CVM — 6 S. A.] cum primum animum C, cum (c. V) p. a. TV || 6 prologi huius TCV || 7 et ueteri] uet&eri A | ut sscr. C || 8 minimeque] m, m, m, q; A | errantem] errati A | probet] pro hęc A || 9 CVM — 10 POETA om. AV || 10 animis C || 11 cum .p. a. as. a. A, cum primum a. a. a. TC, c. p. a. V || 12 prolaxis C | sed <aliter euenit. et> Rabbow || 13 lucio T, om. V | lanuino A, Lauino TC, Lanuio V || 15 appellere ex -are corr. C || 16 ex paelago A || 17 Vergilius] ün T | hic AC | .v. d. a. o. A, uestris deus appulit oris (horis T, horis C) TCV || 18 oppulit T | attulit Steph.: appulit (apulit A) codd. | apulit A || 19 nam — 20 appulit in mg. V² || 21 sibi — negotium] sibi negotiũ A, negotium sibi TC, negocii. s. V | mod C, modis T | modestia C || 22 laborẽ A.

x) Cf. *Handbook Class. Quart. 23, 113 f.*

- 3 **3** 1 POPVLO VT PLACERENT 'ut' ne non significat: modo enim est coniunctio. 2 VT PLACERENT QVAS FECISSET FABVLAS ad 'fecisset' rettulit 'fabulas', non ad 'placerent'. et est figura *σύλληψις*. 3 QVAS FECISSET FABVLAS bene 'fecisset', non 'scripsisset'. unde et poetae 5 a faciendo dicti sunt, *ἐπὶ τοῦ ποιεῖν*. sic Vergilius (*Ecl. III 86*) 'Pollio et ipse facit noua carmina'.
- 4 **4** 1 VERVM ALITER sic Vergilius (*Aen. VII 44—45*) 'maior mihi rerum nascitur ordo, m. o. m.' non enim hoc elegisse se dicit, sed quasi ex ordine ipso natum sibi esse. — 10
2 INTELLEGIT quod credimus *plerumque falsum est, quod intellegimus certum est*. — 'aliter' autem contra significat, ut (*Verg. Aen. II 428*) 'dis aliter uisum'.
3 VERVM ALITER EVENIRE M. I. adeo nec praeparauerat nec intenderat quemquam laedere, ut spe falsus lacessitusque 15 hoc faciat.
- 5 **5** OPERA ABVTITVR utimur fructibus rei, quae †amantibus saluo usu nobis subministratur, abutimur, quando deperdimus et rem et fructum. nam usui est

2 enim *W*: non *codd.* | ut placerent *sscr. V*² | placeret *C* | fecit fabulas *TC*, f. f. *A* || 4 silepsis *ATC*, syllepsis *V*, silempsis *schol. Paris.* || 5 FABVLAS *om. V* | beneficisset *A* | unde & poetę a faciendo dicti sunt ΔΠΟ ΤΟΥ ΝΟΩ (*in ποιει corr. Daniel*) *A*, unde et (*om. V*) poeta a faciendo dictus est (*om. TC*) *ποιητής* (***) *TC* *TCV*; unde [poeta] a faciendo dictus est *ποιητής Sabb.*; unde et poetae *ἐπὶ τοῦ ποιεῖν* <id est> a faciendo dicti sunt *Steph.* || 7 Pollio — 8 Vergilius *om. TCV* | et *om. A* (*sscr. Daniel*) || 9 rerum mihi *V*, mihi *TC* | nascitur ordo] .no. *A* | mo. m. *A*, Mo. *TC*, maius opus moueo *V* | hoc *om. A* || 10 se *om. TCV* | dicitur (*sscr. dicit m. 2*) *C* | natu *A* | sibi *in mg. C* || 11 <et> quod *codd.*, quod *ed. pr.* credimus] intellegimus *A* | falsum *ex factum corr. C* || 13 diis *AV* | uisum <superis> *V* || 14 m. i.] m. *V*, mo. *T*, intelligit *C* | adeo <ut> nec *TCV* || 15 quemque *T* | lacessit *q̄. A*, lacessit⁹q; *C* || 17 abutentur *A* | fructibus *TCV* (*schol. Paris.*), fruct-///(*us eras.*) *A*, fructu *schol. Vatic.* || 18 †amantibus (a manentibus *schol. Paris.*) saluo usu] *schol. Vatic.* Donatus: utimur fr. manentium rerum. *cf. Boeth. in Top. p. 301, 20 Or., Isid. orig. V 25, 29*; a mancipibus *Rabbow coll. Tert. apol. 11*; salua *ὀσία Schoell et Rabbow* || 19 re *A* | usu *T*, (*i sscr.*) *C*, usi *AV*

ager domus, abusui oleum unum et cetera eiusmodi. Cicero 'non debet' inquit 'ea mulier, cui uir bonorum suorum usumfructum legauit, cellis uinariis plenis relictis putare id ad se pertinere: usus enim, non abusus legatus est. ea sunt inter se contraria'. hoc in Topicis (3, 17) 5 habetur.

6 **6** 1 NON QVI ARGVMENTVM NARRET quod uere prologi est officium. 2 QVI pro ut. *ergo non est modo pronomen.* 3 SED QVI MALEVOLI VETERIS POETAE primum a natura 'maleuoli', deinde a tempore uel ab inuidia 10 'ueteris', a signo aemulationis 'poetae'.

7 **7** 1 Vetus plerumque refertur ad laudem, interdum ad uituperationem, ut hic et alibi (*Eun. IV 4, 21*) 'uetus ueternosus senex'. 2 'Veteris' pro cariosi et quasi rancidi posuit, atque ideo 'maleuoli'. 3 Non 'crimini- 15 bus' sed 'maledictis'. quid autem inter maledictum et crimen intersit, docet Cicero in Tusculanis(?). 4 VETERIS ratio inuidiae, POETAE causa insectationis. 5 MALEDICTIS criminatio aduersarii. 6 VETERIS POETAE M. R. quia senex Luscius edebat fabulas adulescentulo tunc Te- 20 rentio. 7 *Et* eleganter 'maleuoli' 'maledictis' 'ueteris': commendatio poetae a persona aduersarii. 8 RESPONDEAT excusatio respondentis. 9 *Et* non 'obsistat' sed 'respondeat'.

8 **8** 1 NVNC QVAM REM 'quam' qualem. 2 VITIO DENT 25 uituperent, culpent. 3 *Vituperare est mala, uitio dare*

1 ager domus *ed. pr.*: agendo usus *codd.* | abusio *ATC* | unum *A*, <et> unum *V* | huiusmodi *TCV* || 2 inquit *A* | mulier ea *V*, mulier ea mulier *TC* | ur *A* || 3 usufructum *AV* || 5 est *om. T* || 8 pro *om. A* | ergo] quo *T* || 9 male noli *A*, maliuoli (*post ueteris*) *TC*, (*post poetae*) *V* | primum — 10 natura]

atque ideo *T* (*cf. infra*) | a ^{na} *C* | maliuoli *TCV* *ubique* || 12 plerumque — 15 maleuoli *om. T* || 13 alib uī *A* || 14 cariosi *C* (*sscr. a carie dr m. 2*) *C* || 15 rancidi *A*, rancide *C* || 16 sed] f (*pro f.*) *A* || 17 crimen et maledictum *TCV* || 17 tusculana *A* || 20 lucius *AT* | tum *V* || 22 poetae <ueteris personae> a persona *C* | Respondent *A* || 23 *Et*] ut *V* | absistat *A* || 25 num *A* || 26 mala *ed. pr.*: male *AC*, malo *T*, *om. V*

etiam bona. 4 NVNC QVAM REM VITIO DENT 'nunc animaduertite', non 'nunc uitio dent'. 5 *Et* oratorie quasi multos facit, cum unum supra dixerit, ut Vergilius (*Aen. XII 60*) 'desiste manum committere T.' 6 QVAESO propositio. 7 ANIMADVERTITE legitur et 'attendite'. unde 5 manifestum est et 'attendite' et 'aduertite' non esse plenum, nisi addideris 'animum'.

9 9 1 MENANDER FECIT ANDRIAM ET P. iam narratio est.

2 *Et* proprie 'fecit': scribit enim Terentius, qui uerba adhibet tantum, facit Menander, qui etiam argumentum 10 componit. sed saepe ad laudem Terentii 'fecit' de eo quod est transtulit.

10 10 1 VTRAMVIS prima scaena Perinthiae fere isdem uerbis quibus Andria scripta est, cetera dissimilia sunt exceptis duobus locis, altero ad uersus XI, altero ad XX, 15 qui in utraque fabula positi sunt. 2 QUI <VTRAMVIS RECTE NORIT AMBAS NOVERIT id est: qui> norit unam, norit ambas et nouerit omnem rem. 3 <Et mire> uno uersu 'norit . . . nouerit'. 4 VTRAMVIS deest 'harum'.

11 11 1 NON ITA DISSIMILI SVNT AR. ordo: ita non sunt. 20 ergo 'ita' subdistinguendum. 2 SED TAMEN discretio est

1 <et> etiam *ed. pr.* | NVNC] non TC | r. u. d. <animaduertite> V, rem uitio T | nunc (\hat{q} *add.* T) aduertite non uitio dent TCV || 2 quā T || 3 multos *Steph.*: multas A, multa TCV | unum *om.* TC, *sscr.* V² || 4 T.] teucris] V | praepositio (*corr. m. 2*) V, ppositio (est *add.* C) TC || 5 aī aduertite V | adtendite A || 6 adtendite C || 8 narratio est A, narrationē TC, narrationem incipit V || 9 *Et sscr.* C, *om.* A || 10 fecit TC || 11 sed] f. A | de A, ab V, ac TC || 13 scene T | perinchię A || 15 ·XI· ATC, undecim V | altero ad ATC, altero ad uersus (*sscr. m. 2*) V | ·XX· $\bar{\delta}$ · A, ·XX ā (uicesimū *sscr. et ā del. m. 2*) C, XXOI T, XX^{ti} V; an XXI? || 16 positus; (= -ti sunt) A | VTRAMVIS — 17 qui *add.* W. || 17 nora A || 18 norit] nora A, *om.* TCV | et *om.* A | norit C | Et mire *add.* W. *duce Bentleio* || 19 norit nouerit (*ex norat corr.*) C, nouerit norit TV | deest C || 20 AR. *om.* A | ita *sscr.* C || 21 distinguendum V | discretioñē V

V. Guppen
11. 20 V. Lea
1923. 4. 11. 11
626. 11. 12. 4. 4.
57. 11. 11. 31. 249

a superioribus. et est ἀνακόλουθον, non enim supra posuit 'quidem'. 3 NON ITA DISSIMILI SVNT AR. 'ita' pro ualde.

- 4 Et caute: potuit enim dici 'quomodo ergo duae sunt?'
- 12 12 1 DISSIMILI ORATIONE [ita] ne Menandrum culpae uideatur, hoc adiunxit, quod laudis est. 2 ORATIONE 5 ... AC STILO oratio in sensu est, stilus in uerbis. 3 Oratio ad res refertur, stilus ad uerba. 4 Stilus non est in pectore sed in prolata oratione, oratio autem et in cogitatione est et in prolato. 5 Orationem in sententiis dicunt esse, stilum in uerbis, argumentum 10 in rebus. ergo et poema oratio.

- 13 13 1 QVAE CONVENERE IN ANDRIAM apparet non de industria sed casu esse translata ea, quae ex Perinthia in Andriam eodem sensu isdemque uerbis perscripta fuerant. 2 QVAE CONVENERE IN ANDRIAM unam ergo, non 15 duas transtulit. 3 QVAE CONVENERE IN ANDRIAM quae apta et commoda fuerunt. 4 IN ANDRIAM Latinam, non Graecam.

- 14 14 FATETVR TRANSTVLISSE sed quare ergo se onerat Terentius, cum possit uideri de una transtulisse? sic so- 20 luitur: quia conscius sibi est primam scaenam de Perinthia esse translata, ubi senex ita cum uxore loquitur, ut apud Terentium cum liberto. at in Andria Menandri solus est senex.

1 .ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΟΝ. A, anacoliton *schol. Paris.*, *** T CV | enim] autem TCV || 2 AR. W.: oratione *codd.* || 3 Posuit A; caute posuit: potuit enim *etc. Bentley* | enim *sscr. C* | modo *om. T* || 4 ratione C | ita *secl. Rabbow* || 6 actilo A | stilus 1.] Stilos A || 8 in pectore *Bentley*: in tempore *codd.* | in probata oratione A, in probatione TC, (*in mg. m. 2* uel prolata oratione) V | <ε> autem C || 9 et 1.] ex A, *om. T* | et 2. *om. T* | in

latu probatu (-ta T) TC, in probatione (*corr. m. 2*) V | in summis T || 10 dictam TC, (*in dicunt corr. m. 2*) V || 11 et — oratio] in poemate oratio est *dett. et edd.* || 12 IN ANDRIAM] mandriam A || 13 translata (1 ex d *corr.*) C || 14 IN ANDRIAM] et Andria C | hisdemque A | fuerant A || 16 QVAE — ANDRIAM *om. TCV* || 19 sed — 20 transtulisse *in mg. V²* | sed] deest 'se' *Schoell*

- 15 **15** 1 ID ISTI VITUPERANT F. 'isti' ad reprehensionem sumitur personae: interdum reprehensionem rei significat, ut Vergilius (*Aen. IX 94*) 'quid petis istis?' 2 VITUPERANT uitium rei parant. 3 DISPVANT immorantur, calumniantur, argumentantur. 5
- 16 **16** 1 CONTAMINARI 'contaminare' proprie est manibus luto plenis aliquid attingere et — 2 *Contaminare contingere est.* — polluere. Vergilius (*Aen. III 61*) 'linqui pollutum h.' 3 CONTAMINARI 'contaminari' tangi et relinqui polluta manu ac per hoc uelut foedari aut maculari, 10 ut ipse ait (*Eun. III 5, 4*) 'ne hoc gaudium contamineat uita aegritudine aliqua'. 4 CONTAMINARI NON DECERE id est: ex multis unam non decere facere.
- 17 **17** 1 FACIVTNE INTELLEGENDO 'ne' quidam corripiunt et cum interrogatione pronuntiant, quidam produ- 15 cunt. quorum alii 'ne' pro nonne accipiunt, id est non, alii 'ne' pro ualde, ut (*Ad. IV 2, 1*) 'ne ego homo sum infelix' et Cicero (*Catil. II 3, 6*) 'ne illi ueh. e'. 2 *Et hoc melius, nam statim infert 'quorum aemulari exoptat n. p. q. i. o. d.'* 3 NE nimis, multum, plurimum. 20
- 18 **18** 1 QVI CVM HVNC ACCVSANT NAEVIVM PLAUTVM

1 ID *om. A | F.] factum C, om. ATV || 3 Quod A | petistis ATC || 4 re A | parant V, putant TC || 5 calumpniantur A || 6 CONTAMINARI om. T | contaminare om. CV | ÷ manibus cum*
*A, manibus cum C, cum manibus TV || 7 aliquis &ingere A | contaminari (-rie C) <et> TC || 8 est] et V, est et TC | linqui V, linquit T || 9 h. V, h. A, h. (b. C) post CONTAMINARI TC | cont — cont —] d. c. a. V | tangi ||| (q. eras.) A || 10 ac] hac C | uoluit TCV || 11 ne hoc] hoc loco TC, ^{ne} hoc loco (corr. n. 2) V || 12 alique A | deret & A || 13 una T | det A || 14 faciunt ne non (ne in ue corr. ut uid.) C | ne ex corr. C || 15 et sscr. C | cum] ei9 A || 16 pro nonne W. (*Rabbow*): pro ne A TC, pro non V | <ne> id est non dett. || 17 ut ne C || 18 ueh. e.] ueh. ñ A, ne hi C, ne h. T, ne hoc V | Et] ñet in mg. C, om. A || 19 inferre A | quorum — 20 plurimum post 47, 5 dixit TCV || uorum magis exoptat aemulari n. (negligentiam n. V) p. q. r. (i. T) o. a. (d. T) TCV || 20 nimus A | multum in mg. V² || 21 accusant hunc TCV | neuū plautum. emu uma; A*

ex GLOSS. of
Thes. N. 631/5

ENNIVM A. in singulis magna *ἔμφοσις* auctoribus, sed ordo non est seruatus: Ennius namque ante Plautum fuit. sed quod est summum auctoritatis, Ennius ultimum dixit.

2 QVI CVM HVNC A. N. P. E. Terentium, inquit, specialiter accusantes nesciunt se bonis omnibus maledicere, quos ille imitatur. et est argumentum ab exemplo et auctoritate.

22 22 1 DEHINC VT Q. P. M. recte, nam 'quiesce' illi dicitur, qui est insolens et inquietus. 2 PORRO 'porro' in futurum dixit. 3 MONEO terribiliter dixit. Cicero (*in Verr. I 12, 36*) 'moneo praedico a. d.' 4 MONEO liberatus culpa etiam terret alibi criminaturus aduersarios.

24 24 1 FAVETE ADESTE iam ad auditores convertitur, a quibus coepit. 2 FAVETE quasi dicat: haec aduersarii faciunt, uos autem, quod in uobis est, fauete, *uos ergo fauorem facite*. 3 ADESTE non ut absentibus dicit, quippe qui corporibus praesto erant, sed: intenti estote. 4 FAVETE silete. sic et pontifices dicunt 'fauete linguis, fauete uerbis', unde Vergilius (*Aen. V 71*) 'ore fauete omnes' etc.

5 ADESTE animis scilicet: auxilium praebete, ut adesse aduocatus dicitur reo. 6 AEQVO ANIMO ab honesto; ET REM COGNOSCITE a iusto.

1 <et> ennium V, enmũ T | A.] accusant TCV | singulariter TC | enfalsis A, emphasis TCV || 2 seruat² A || 3 summũ (*corr. m. 2*) V | en mũ A | dũx; A, dicit V || 4 A.] accusant V | p. (pl. V) n. e. TCV | inquit A | specialiter om. V || 8 q̄. p. m. TC, quiescant p. m. V | r̄ete (rectis T) non TC | quiescere ille TCV || 9 quietus (non *in mg. add. m. 2*) C, ⁱⁿ quietus (*in m. 2*) V || 10 dicitur CV | MONEO] monat A || 11 a. d. MONEO] admoneo TCV, moneo (*ad sscr. Daniel*) A || 12 terret] tm̄ V | alibi <etiam> A, om. LP; *del. Schopen* | criminaturus V (*ed. pr.*), -ros *rell.* | aduersario T || 13 Fauete A || 14 coepit; fauete A, fauete cepit TCV | q. d. V || 15 quod om. T | ergo] autem A || 16 facite *ex facte corr. A* | <At> adeste CV | non om. A || 17 erant] essent al' erant C | estoto C || 18 sic et] sicut V | pontifices *ex -fex corr. C* || 19 unde om. V. | et cetera ATC, om. V || 20 silicet C || 21 reo||| C

- 23 **23** MALEFACTA NE NOSCANT SVA melius quam: si dixisset 'audiant'.
- 24 **24** 7 COGNOSCITE pro <***> 8 COGNOSCITE sic dixit 'cognoscite, ut pernoscatis', quemadmodum in Hecyra (*prol. II 1—2*) 'orator ad uos uenio ornatu prologi: sinite 5 exorator sim.'
- 25 **25** 1 VT PERNOSCATIS ab utili. 2 RELIQVVM sunt qui 'reliquorum' accipiunt, ut sit sensus: de hac fabula sumite specimen, ut sciatis, an ceterae uobis spectandae sint. nam postmodum dicit in alio prologo (*Hec. prol. I 8*) 10 'alias cognostis eius: quaeso hanc noscite'. 3 RELIQVVM quasi diceret 'postremum', — *est ergo quasi aduerbium*, — id est τὸ λοιπόν. 4 RELIQVVM siue hoc reliquum dicit siue 'reliquum' pro reliquorum, geminata v scribitur.
- 26 **26** 1 POSTHAC <QVAS> FACIET scribet. 2 DE INTEGRO 15 utrum denuo an ex integris Graecis?
- 27 **27** 1 SPECTANDAE AN E. S. V. P. σύλληψις, ut supra (*v. 3*): ad uerbum enim 'faciet' declinauit, non ad 'spectandae sint'. 2 SPECTANDAE proprie ut fabulae: probandae. 3 EXIGENDAE ἔξω agendae. 20

1 dixisset *ex -ent corr. C* || 2 audiant *ex -unt corr. C, -ent T* || 3 pro *W.*: per (-cognoscite) *codd.* | indicate *suppl. Rabbow* | cognoscite *V* || 4 hieyra *A*, echira *CV* || 5 ad nos uenio *bis A* |
cum ornatu (*cum m. 2 V*, ornato *T* | prologi sinite *C*, prologis mite *A* || 6 siem *V*, sciem *C* || 7 p̄noscatis *A* || 8 qui <pro> *V* | requorum *A* || 9 speciē *A* || 10 postmodo dū *A* | dicit in *W.*: de in *A*, deinde *TCV* | aliquo *A* || 11 cognoscatas *A*, cognoscetis *V*, cognoscitis *T*, (*ex -etis corr. m. 2 C* | hanc] bene *TCV* | cognoscite *ATV*, (*ex agn. corr.*) *C* || 12 q. d. *V* | est *post aduerbium V*, *om. TC* | quasi] quaeso *TCV* | id est] *ut. A* || 13 to am non *A*, *** *TCV* (*το λοιπον ed. pr.*) | RELIQVVM — hoc *om. A* || 14 .u. *V*, .v. *C*, .ut *A*, in- *T* || 15 Post hęc *A* | scribit *TC* | interog^o *C* || 16 an *om. V* | ex] nocebit *A* || 17 E.S.V.P.] .e.i.s.v.p. *TC*, exigendae *V* | CΥΔΔΛΕΔΔΙΤΓΙC. *A*, Silepsis *TC*, syllepsis *V* | supra *in mg. C*¹ || 18 aduerbium (*i del.*) *CV* | ad] ab *T* || 19 sint] *sing; A, om. T* | SPECTANDAE *om. T* | problande *C* || 20 ἔξω agendae *W. coll. Porph. ad Hor. c. IV 15, 18*: exagendae *ATC*, (*ex in extra corr. m. 2*) <explodendae> *V*